

Nr 151

Utlåtande i anledning av motioner om den andliga vården vid sjukhusen.

(2:a avd.)

I de likalydande motionerna I: 570 av herrar Ingvar Andersson och Karl Pettersson samt II: 522 av herr Werner m. fl. har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning och förslag angående den prästerliga tjänstgöringen i vad avser den andliga omvårdnaden vid våra sjukhus.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från *kammarkollegiet* som den 9 mars 1970 anfört i huvudsak följande.

Från och med ikraftträdandet 1.1.1962 av den allmänna reformen av pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga tjänsteorganisationen gäller enligt Kungl. Maj:ts proposition 1958:67 och riksdagens skrivelse 1958: B 121 att den andliga vården vid sjukhus skall ombesörjas av prästerna i det pastorat inom vilket sjukhuset är beläget såsom en del av församlingsvården. Den prästerliga organisationen i sådant pastorat skall anpassas härefter på så sätt att till pastoratets invånarantal lägges, efter viss omräkning, antalet vårdplatser på sjukhuset. Omräkningen innebär att i pastorat med mer än 90 % av befolkningen boende i tätort (s. k. F-orts-pastorat) vårdplatsantalet multipliceras med siffran tre samt i övriga pastorat med siffran två. Beträffande epidemi- och sinnessjukhus samt vårdanstalter för psykiskt efterblivna skall före omräkningen vårdplatsantalet reduceras med en fjärdedel.

I motionerna hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag angående den prästerliga tjänstgöringen i vad avser den andliga omvårdnaden vid våra sjukhus. — För ordnande av denna vård har i motionerna framförts tre alternativa lösningar.

En av dessa lösningar skulle vara att komministertjänsterna — de tjänster som enligt motionärerna oftast kom i fråga för den med församlingstjänsten förenade sjukhustjänsten — över huvud eller enbart i pastorat med sjukhus tillsattes av domkapitel utan val av pastoratsmenigheten. Domkapitlet kunde då ta vederbörlig hänsyn till pastoratets speciella behov av sjukhuspräst.

Enligt gällande prästvals lag (1957:577) tillsattes ordinarie prästerlig tjänst i flertalet fall genom val. Var tredje gång sådan tjänst är ledig i ett pastorat tillsattes den utan val — efter hörande av församlingskyrkoråden — av Kungl. Maj:t, där fråga är om kyrkoherdetjänst och av domkapitlet vad avser komministertjänst. — Kyrkoadjunktstjänst som är en extra ordinarie tjänst tillsattes alltid av domkapitlet.

Ett avskaffande enbart på de skäl, som anförts i motionerna, av församlingarnas historiskt betingade valrätt vid tillsättande av komministertjänster anser kollegiet för sin del inte motiverat. I detta sammanhang bör antecknas att 1968 års kyrkomöte i anledning av en vid mötet väckt motion (nr 5) uppdragit åt sin utredningsnämnd att till nästa kyrkomöte avge förslag till sådana ändrade bestämmelser om utseende av innehavare till ordinarie församlingsprästerliga tjänster, att olägenheterna med nuvarande system i möjligaste mån avlägsnas utan att principen om församlingens medbestämmanderätt uppges. — Vad som här framför allt talade för en ändring var prästernas intresse av en mera rättvis befordran, det ringa valdeltagandet och »de alltför välkända agitationsformerna kring ett prästval».

En annan lösning för tillgodoseende av behovet av andlig vård vid sjukhusen skulle enligt motionärerna vara inrättande av speciella sjukhusprästtjänster vid större sjukhus. Kollegiet vill erinra om att en sådan lösning föreslogs i det sakkunnigbetänkande (SOU 1949: 53) som föregick statsmakternas beslut i ämnet år 1958. Enligt de sakkunnigas förslag skulle sålunda vid större sjukhus där den andliga vården kunde antas bereda vederbörande präst full sysselsättning — vilket enligt de sakkunnigas mening var fallet då antalet vårdplatser på sjukhuset uppgick till omkring 1 200 eller åtminstone översteg 1 000 — anställas särskild sjukhuspräst. Heltidsanställning av präst borde också kunna ske genom samordnande av två eller flera sjukhus under en präst. Vid mindre sjukhus skulle den andliga vården handhas av vederbörande pastorats präster och den prästerliga organisationen i pastoratet anpassas härefter. De sakkunnigas förslag tillstyrktes i främsta rummet av de kyrkliga myndigheterna medan de flesta landstingen och städer, ej ingående i landsting, samt landstingsförbundet, dåvarande medicinalstyrelsen och kammarkollegiet avvisade tanken på inrättande av särskilda sjukhusprästbefattningar. Föredragande departementschefen ansåg (prop. 1958: 67 s. 9) att den andliga vården vid sjukhusen borde helt inordnas i församlingsvården och ingå i församlingsprästernas tjänsteuppgifter. Särskilda befattningar för heltidsanställda sjukhuspräster borde alltså inte inrättas. Departementschefen uttalade härvid att den växelverkan mellan församlingsarbete och sjukhustjänstgöring, som den av honom förordade organisationsformen erbjöd, måste vara av största värde för den andliga vården vid sjukhusen, såväl från patienternas som från prästens synpunkter. Statsutskottet biträdde (utl. 1958: B 91 s. 13) departementschefens förslag och underströk därvid dennes uttalande.

Gällande ordning för den andliga vården vid sjukhusen trädde som tidigare berörts i tillämpning år 1962. Enligt kollegiets mening har härefter intet av väsentlig betydelse skett som motiverar att man nu skulle frångå denna ordning. Att döma av remissmyndigheternas inställning till de sakkunnigas förslag om inrättande av särskilda sjukhusprästtjänster läser väl inte heller kunna antagas att ett förnyat förslag härom skulle vinna någon allmänare anslutning.

Den i motionerna framförda lösningen att utbyta komministertjänst mot en tjänst som förste stiftsadjunkt, vars innehavare skulle ombesörja den andliga vården vid regionsjukhusen, synes kollegiet i princip inte skilja sig från förslaget om inrättande av särskilda sjukhusprästtjänster. Mot en sådan lösning talar alltså tidigare åberopade skäl.

På grund av vad som sålunda anförts avstyrker kollegiet bifall till motionerna.

Utskottet. Motionärernas önskemål om utredning och förslag angående den prästerliga tjänstgöringen i vad avser den andliga omvårdnaden vid sjukhusen har motiverats med behovet av att denna vård blir så ändamålsenlig som möjligt. Motionärerna har tänkt sig, att man antingen genom ändringar i tillsättningsförfarandet, genom utbyte av vissa komministertjänster mot stiftsadjunktstjänster eller genom inrättande av särskilda sjukhuspräster skulle kunna få bättre garantier än nu för att det blir präster med personlig lämplighet för uppgiften, som tjänstgör vid sjukhusen. Om särskilda tjänster inrättades, skulle kraven på utbildning och lämplighet för uppgiften kunna komma till klart uttryck och man skulle vid tillsättandet inte vara hänvisad uteslutande till präster inom svenska kyrkan.

Utskottet får erinra om att de riktlinjer för den andliga vården vid sjukhusen som fastställdes år 1958 innebar bl. a. att man vid beräkningen av den prästerliga organisationens storlek i ett pastorat skulle ta hänsyn även till förekomsten av sjukhus inom pastoratet. Det har vidare förutsatts att de frikyrkliga samfunden bör beredas möjlighet att utöva verksamhet av nu ifrågavarande art vid sjukhusen men att detta bör ske i helt fria former och utan annan reglering från samhällets sida än som kan finnas påkallad av hänsyn till sjukvården.

Utskottet vill understryka vikten av att man söker tillgodose behovet av andlig omvårdnad på sjukhusen både genom att vid tjänstetillsättningar i förekommande fall ta hänsyn även till detta behov och genom att ge de frikyrkliga samfunden den förutsatta möjligheten i fråga om andlig vård vid sjukhusen. Däremot anser sig utskottet inte böra tillstyrka att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om den föreslagna utredningen.

Utskottet avstyrker alltså motionerna och hemställer

att riksdagen avslår motionerna I: 570 och II: 522.

Stockholm den 3 november 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Bohman (m), Fritz Persson (s), Ivar Johansson (cp), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Bertil Petersson (s), Bengt Gustavsson (s), Herbert Larsson (s), Nyman (fp), Högström (s), fru Lilly Ohlsson (s), herrar Wirtén (fp), Wallmark (m), Wikström (fp) och Olle Eriksson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Almgren (s), Nordstrandh (m), Lindholm (s), Mattsson (cp), Johansson i Norrköping (s), fröken Ljungberg (m), herrar Gustafsson i Uddevalla (s), Källstad (fp), Eskel (s), Andersson

i Knäred (cp), Gustavsson i Ängelholm (s), fru Ludvigsson (s), herrar Zachrisson (s), Westberg i Ljusdal (fp) och Elmstedt (cp).

Reservation

av herr Nordstrandh (m).